

MAK2030 probleemide rühm:

ÜHISKONNA ARENGUST TULENEVALT ON TARVIS TEHA METSANDUSE SUUNAMISEGA SEOTUD INSTITUTIONAALSEID MUUDATUSI. ELANIKUD HINDAVAD METSANDUSTEEMADEL KAASARÄÄKIMISVÕIMALUST VÄHESEKS.

Alusuuringu lähteülesandes institutsionaalsete muudatustega seotud alateemat ei olnud, kuid mõne teise olulise küsimusega seoses on viidatud riigi ja riigimetsa rollile Eesti metsanduses, strateegilistele dokumentidele *Forest Europe* kontekstis ning antud üldisi soovitusi MAK 2030 koostamise kohta.

FE kriteerium 1: Metsaressursside säilitamine ja asjakohane parendamine ning nende panus globaalsesse süsinikuringesse

FE kriteerium 6: Teiste sotsiaalmajanduslike funktsioonide ja tingimuste säilitamine

Töörühma probleemid	1
Alusuuring	2
Keskkonnaministeeriumi lisatud taustamaterjal.....	3
Probleem nr Ü.2.1 (sotsiaaltöörühm)	6
Probleem nr K.1.2 (sotsiaaltöörühm)	7
Probleem nr K.1.3 (sotsiaaltöörühm)	9
Probleem nr K.6.1 (majanduse töörühm)	11
Probleem nr K.6.4 (kultuuri töörühm).....	12
Probleem nr *K.6.33 (sotsiaaltöörühm)	15
Probleem nr K.6.34 (sotsiaaltöörühm)	16
Probleem nr K.6.22 (majanduse töörühm)	17

Töörühma probleemid

Sotsiaal: Ü.2.1 Kohati ebapiisav keskkonnajärelevalve

Sotsiaal: K.1.2 Kodanikel pole kohalikul tasemel piisavalt võimalust kaasa rääkida riigimetsa majandamise planeerimisel

Sotsiaal: K.1.3 Metsamajanduse planeerimisprotsessis ei ole piisavalt arvestatud metsamajanduse mõju elamumaa kinnistutele

Majandus: K.6.1 Metsade majandamine ja metsade kaitsmine on ühes ministeeriumis;

Kultuur: K.6.4 Metsanduse arengukavade koostamisel ja täitmisel ei ole piisavalt lähtutud valdkondadeülelestest alusdokumentidest ja nendes püstitatud kultuuriga seotud eesmärkide saavutamisest

Sotsiaal: K.6.33 *Riigimetsa roll erinevate hüvede (sotsiaalsed, majanduslikud, ökoloogilised, kultuurilised) tagamisel ja ühiskondlik ootus sellele vajab täpsustamist ja avalikku arutelu.

Sotsiaal: K.6.34 Maaomanikud ei saa piisavalt kaasa rääkida tema maal toimuva jahikorralduse osas

Majandus: K.6.22 Puudub selge ja kõigile osapooltele teada olev poliitika või kokkulepe kolmandate isikute majanduslikuks metsa kõrvalkasutuseks

Majanduse töörühmas tõstatatud probleemidest peeti kõige olulisemaks keskkonnaministeeriumi eriilmeliste ja teatud määral vastuoluliste ülesannetega tegelemist.

Sektori osakaal riigi majanduses on niivõrd olulise tähtsusega, et valdkonna otsuste majanduslikku mõju peaks kaaluma ka laiemalt kui ühe ministeeriumi piires (näiteks 2017 aastal kaitsealade moodustamisel alade valimine riigimetsa ilma põhjaliku majandusmõjude analüüsita). Paljud metsateemalise ühiskondliku debati käigus üleskerkinud probleemid ja pseudoprobleemid võivad olla seotud valitsemise struktuuriga, milles samad persoonid vastutavad nii metsade majanduse kui kaitse eest.

Alusuuring

Eesti metsapoliitika¹ sätestab, küllalt põhjalikult riigi rolli metsanduses, kusjuures riigi kui metsaomaniku ning riigi kui võimu- ja järelevalveorgani funktsioonid on lahutatud. Riigimetsade majandamise organisatsiooni ülesannete hulka aga võivad kuuluda ka muud Vabariigi Valitsuse poolt antavad ülesanded, mis ei too kasumit ning mille täitmiseks vajalikud kulud kompenseerib riik.

Riik peaks hoolitsema selle eest, et majanduses ja ühiskonnas oleks olemas töötavad ja toimivad institutsioonid, mis tagaksid muutuva metsaomandi, metsa iseloomu ja ühiskondlike ootuste tingimustes metsa eri funktsioonide täitmise ja loodavate ja/või tekkivate väärtuste olemasolu.

Eesti metsanduse arengukava aastani 2030 algatamise ettepaneku koostamise käigus sõnastatud (*Forest Europe* jätkusuutliku metsamajanduse kriteeriumide ja indikaatorite süsteemis) probleemide seas ei leidu ühtegi sisulist probleemipüstitust riigimetsade majandamise või RMK toimimise kohta, millele tähelepanu täna juba ei pöörataks.

MAK 2030 ettepanekus on viidatud järgmistele dokumentidele: Metsanduse ülemaailmsed arengueesmärgid,

Probleemis K.1.2. rõhutatakse, et kodanikel pole kohalikul tasemel piisavalt võimalust kaasa rääkida riigimetsa majandamise planeerimisel. Samas on teada, et RMK on juba juurutanud kõrgendatud avaliku huviga aladele (KAH alad) erinevate kaasamistegevuste rakendamise põhimõtted.

Alusuuringi soovitused

Arendada ja ühiskonnas tutvustada on vaja kaasaráäkimisvõimalusi inimestele oluliste metsaalade struktuuri kujundamisel, et hoida ja luua mittepuidulisi väärtusi, nt puhke- ja koriluskohti, maastikuvaateid, pühapaiku, pärimuskultuuri, elustikuväärtust jpm. Lisaks kaasamiskoosolekutele on vaja kasutada mitmesuguseid muid võtteid erinevate inimesteni jõudmiseks.

On vaja arendada inimeste kaasaráäkimisvõimalusi neile (või nt nende turistidest klientidele) olulistest metsa-aladest teada andmiseks ja nende metsade majandamise suunamiseks.

¹ Eesti metsapoliitika (1997) Eesti metsanduse arenguprogramm – RT 1997, 47, 768.

Metsa ümber kasvavate piirkondlike konfliktide arengu pidurdamiseks on vaja edendada omavalitsustes kokkulepete tegemise praktikat (õigusruum, vahemehed, arutamise kultuur, hüvitised), planeerida riiklikult ökosüsteemi teenuste kasutamist ja maaomanikele hüvitisskeeme kavandatud tulu saamatajäämise eest.

Et siduda metsa rohkem kohaliku kogukonnaga, võiks kaaluda sarnaselt ühiskondlike külavanematega soovijatel valida kohaliku piirkonna „metsavanem“, kes saaks metsaomanikega sidet pidada. „Metsavanem“ tagaks parema infovahetuse ühiskonna ootuste ja majandustegevuse vahel ja leevendaks ühiskonna soovi vana aja metsavahi järele.

Üks võimalus tõstatatud probleemide lahendamisse võiks olla digivahendeid kasutava ja elanikke kaasava metsakorralduse juurutamine.

2013.a jõustunud Jahiseadus suunab maaomanikke ja jahindusorganisatsioone omavahel suhtlema ja kokkuleppeid sõlmima. Seaduse kohaselt on maaomanikul õigus sõlmida kokkuleppeid jahindustegevuse korraldamiseks oma kinnisasjal, seada oma maal jahipidamiseks tingimusi või jahipidamine keelata.

Keskkonnaministeeriumi lisatud taustamaterjal

Metsaseaduse eesmärk ja metsa majandamine

Metsaseadus reguleerib metsanduse suunamist, metsa korraldamist ja majandamist ning keskkonnale käesoleva seaduse tähenduses tekitatud kahju hüvitamist ja sätestab vastutuse käesoleva seaduse rikkumise eest. Metsaseaduse eesmärk on tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ja säästev majandamine. Metsa majandamine on säästev, kui see tagab elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisvõime ja elujõulisuse ning ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse.

Metsaseaduse §-s 16 defineeritakse metsa majandamise mõiste järgmiselt: metsa majandamine on metsa uuendamine, kasvatamine, kasutamine ja metsakaitse.

Metsanduse arengukavas aastani 2020 (https://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/mak2020vastuvoetud.pdf) on arvesse võetud erinevaid rahvusvahelisi dokumente (Euroopa ministrite metsakaitsekonverentside 19. resolutsioon ja juhendmaterjalid, bioloogilise mitmekesisuse konventsioon, kliimamuutuste raamkonventsioon) ja teiste valdkondade alusdokumente nagu maaelu arengukava aastateks 2007-2013, Eesti taastuenergia tegevuskava aastani 2020, biomassi ja bioenergia kasutamise edendamise arengukava aastateks 2007-2013, looduskaitse arengukava aastani 2020, Eesti kutseharidussüsteemi arengukava 2009-2013 jm.

Peamiste globaalsete arengueesmärkidena on UNFF poolt heaks kiidetud metsade pindalavähenemise peatamine ning kaitse all olevate metsade ja säästvalt majandatavate metsade pindala suurendamine.

UNFF seitsmes koosolek peeti 2007 aastal ÜRO peakorteris New Yorgis ja seal võeti vastu UNFF poolt heakskiidetud Metsanduse ülemaailmsed arengueesmärgid (Global Objectives on Forests) ja mittesiduv õiguslik instrument (Non-Legally Binding Instrument on All types of Forests) mille kinnitas ÜRO peaassamblee detsembris 2007. ÜRO metsafoorumil saavutati seega 2007. aastal metsanduskonventsiooni asemel vaid kokkulepe kõigi maailma metsade suhtes kohaldatava õiguslikult mittesiduva dokumendi kohta. Rohkem infot: https://www.envir.ee/sites/default/files/mak2030_alusuuringu_aruanne.pdf

Riigimetsa Majandamise Keskus ja riigimetsa rollid

RMK ehk Riigimetsa Majandamise Keskuse hoole all on 45% Eesti metsamaast ja ligikaudu 30% kogu Eestimaast. RMK on Eesti riigile kuuluva metsa ja teiste mitmekesiste looduskoosluste hoidja, kaitsja ja majandaja. RMK kasvatab metsa, hoiab loodusväärtusi, teenib riigile metsa majandades tulu, loob looduses liikumise võimalusi ja jagab loodusharidust. RMK koduleht avaneb lingilt: <https://www.rmke.ee/organisatsioon/tegevusvaldkonnad>

RMK tegevusvaldkonnad on maakasutus, metsamajandus, metsakorraldus, taimla- ja seemnemajandus, puiduturustus, looduskasutus, sh külastuskorraldus ja looduskaitse. RMK koosseisu kuulub Sagadi metsakeskus, Elistvere loomapark ja Põlula kalakasvandus.

Erinevate hüvede tagamiseks on RMK Nõukogusse kaasatud erinevate valdkondade esindajad. RMK nõukogu koosseisu kuuluvad:

- 1) kaks Riigikogu otsusega nimetatud liiget;
- 2) kaks keskkonnaministeeriumi esindajat;
- 3) üks majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi esindaja;
- 4) üks rahandusministeeriumi esindaja;
- 5) kolm asjatundjat keskkonnaministri ettepanekul.

Keskkonna järelevalve

Keskkonna järelevalvet teostab Keskkonnainspeksioon, mille töötajate arv oli 2018. a. seisuga 200. 2018. aasta statistika näitab, et menetlusega lõpeb iga 7. kontroll. 2018. aastal oli loodus- ja keskkonnakaitsega seotud väärteomenetlusi kokku 661 (319 ja 342 vastavalt). Kriminaalasju oli kokku 18, millest metsaga seotud oli 2 (ebaseaduslik raie).

Lisaks on EMA (MTÜ Eesti metsa abiks) ja Keskkonnainspeksioon sõlminud koostöölepingu, et (vaadata).

Kõrgendatud avaliku huviga alad

2017. aastal kaardistati kõrgendatud avaliku huvidega (KAH) alasid üle Eesti 756 kogupindalaga 45 255 ha. Ootuspäraselt on kõige rohkem alasid määratud Harjumaa, arvu alusel järgnevad Valgamaa ja Põlvamaa, pindala järgi Saaremaa ja Viljandimaa.

Metsaseaduse § 43 lg 9 alusel peab RMK asustusüksuse lähedal asuva metsa majandamisel kaasama metsamajandamise tööde planeerimisse kohaliku kogukonna või elanikud. RMK kui riigimetsa majandaja ülesanne on hoolitseda selle eest, et riik saaks metsa majandamisest tulu, pakkudes samal ajal inimestele looduses liikumise võimalusi ja hoides metsa loodusväärtusi. Paljudes kohtades tuleb need eesmärgid ühendada: selgitada kohalikele kogukondadele, et metsa kasutamine, uuendamine, kasvatamine ja kaitsmine ei kahjusta nende elukeskkonda. Tegemist on enamasti puhkemetsade ja tiheasustusalade kõrval asuvate aladega, kuid samuti näiteks üksikisiku elamu kõrval paiknevate või pärandkultuuri seisukohast oluliste metsaaladega, kus planeeritud metsamajanduslikest tegevustest antakse kohalikele elanikele varakult teada. Infovahetuse käigus selgitatakse välja, kas neil aladel on vaja rakendada tavapärasest erinevaid majandamisvõtteid. Selleks korraldatakse RMK tegevusi tutvustavaid koosolekuid (<https://www.rmke.ee/metsa-majandamine/metsamajandus/kaasamiskoosolekud>), kus antakse ülevaade KAH-ala metsade vanuselisest struktuurist ja raiete pikaajalisest kavast, täpsustatakse vajadusel ala piire ning esitletakse planeeritud raiekohti.

Kõrgendatud avaliku huviga metsade majandamiseks on kokku lepitud põhimõtted:

- lageraied tehakse maastikku sobitvalt

- lageraielangile jäetakse säilikpuud kasvama gruppidega
- lageraie järgselt uuendatakse raiesmik raiete järgneval uuendamisperioodil
- enne raiesmiku uuenemist ei tehta uut lageraie raiesmikuga piirneval metsaeraldisel
- raietööde käigus tekkinud raidmed koristatakse kasutatavate metsateedelt ja -radadelt
- maapinna ettevalmistamise käigus ei kahjustata kasutatavaid metsateid ja -radasid
- turberaie tehakse juhul, kui metsa kasvutingimused võimaldavad tagada metsa uuendamise

Kohaliku omavalitsuse tasandil raie planeerimine

Planeerimisseadusest ja metsaseadusest tulenevalt on teema lahendamise õiguslikud võimalused kohalikul omavalitsusel olemas.

Planeerimisseaduse § 75 annab võimaluse kohalikul omavalitsusel lahendada üldplaneeringuga järgmisi teemasid (sh sätestada kitsendusi):

- 10) rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine ning sellest tekkivate kitsenduste määramine;
- 13) kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil kaitstavate loodusobjektide ja nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;
- 14) väärtuslike põllumajandusmaade, rohealade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine;
- 17) kohaliku tähtsusega kultuuripärandi säilitamise meetmete, sealhulgas selle üldiste kasutustingimuste määramine;
- 18) planeeringuala üldiste kasutus- ja ehitustingimuste, sealhulgas projekteerimistingimuste andmise aluseks olevate tingimuste, maakasutuse juhtotstarbe, maksimaalse ehitusmahu, hoonestuse kõrguspiirangu ja haljastusnõuete määramine;
- 20) puhke- ja virgestusalade asukoha ja nendest tekkivate kitsenduste määramine;
- 21) asula või ehitiste kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohtu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele piirangute seadmine.

Metsaseadus (§ 23¹) annab võimaluse kohalikul omavalitsusel seada planeeringuga piiranguid rajatiste kaitseks võimalusega seada piiranguid elamute kaitseks õhusaaste, müra, tugeva tuule või lumetuisu eest või tuleohtu vähendamiseks või metsatulekahju leviku tõkestamiseks määratud metsa majandamisel, kuna eesmärk on kaitsta elamuid. Nimetatud eesmärgil on piirangute seadmise võimalus uuendusraiate tegemisel raieliigile ning lageraie tegemisel langi suurusele ja raievanusele. Seatavate kitsenduste puhul peab kohalik omavalitsus aga arvestama, et vajalik on kokkulepe maaomanikuga ning piirangute seadmisel tuleb sel juhul arvestada ka kompensatsioonimeetmetega, kui maaomanikuga muul viisil kokku ei lepi.

Metsaseadust on täiendatud §-ga 42 mille lg 3 (jõust. 01.09.2020) ütleb, et planeeringuga linna kui asustusüksuse rohealaks määratud alal kasvavat metsa ei tohi raiuda kohalikul omavalitsuse nõusolekuta ja raie kooskõlastatakse kohalikul omavalitsusega enne metsateatise esitamist.

Lisaks arendatakse metsaregistris välja funktsioon, mille kaudu saab kinnistuomanik teada kui tema naaberkinnistule on võetud metsateatis.

Maaomanikud ei saa piisavalt kaasa rääkida tema maal toimuva jahikorralduse osas

Jahiseaduse § 6:

Maaomanikul on õigus käesoleva seadusega sätestatud ulatuses ja korras:

- 1) korraldada oma maal väikeulukijahti;

- 2) sõlmida kokkulepe jahindustegevuse korraldamiseks oma kinnisasjal;
- 3) seada oma maal jahipidamiseks tingimusi või jahipidamine keelata;
- 4) algatada jahipiirkonna kasutaja väljavahetamine;
- 5) teha ettepanekuid jahindustõukogule jahipiirkonna piiride muutmiseks.

Jahipiirkonna kasutusluba tunnistatakse kehtetuks kui maaomanikud, kellele kuulub vähemalt 51 protsenti jahipiirkonna jahimaa kinnisasjadest ning vähemalt 51 protsenti jahimaa pindalast, on selleks esitanud ühise taotluse.

Metsakasutusõigus

Metsaseaduse § 35 alusel võib metsast viibida ning tegeleda korilusega, kuid metsa ja metsloomi kahjustamata. Võib teha lõket ning telkida ainult selleks ettenähtud kohtades ning sõita metsamaal paiknevatel teedel. Keskkonnaseadustiku üldosa seaduse alusel Võõral maatükil viibides tuleb järgida seaduses sätestatud piiranguid ja maatüki omaniku õiguspäraseid nõudeid ning võimalikult suures ulatuses vähendada keskkonnanäringute teket.

Keelatud on:

- Liikuda kohalike elanike koduõuel, istandikes, mesilates, külvidel, viljas ja mujal põllumajandusmaal, kus omanikule tekitatakse sellega kahju.
- Süüdata lõket või telkida maaomaniku või maavaldaja loata.
- Pidada jahti ja kalastada ilma vastava loata, välja arvatud lihtkäsiõngega.
- Vigastada puid ja põõsaid.
- Häirida kohalike elanike kodurahu.
- Kahjustada metsloomade ja lindude elupaiku ja pesi, korjata nende mune, tuua neid kaasa koju ning tekitada neile muul viisil kahju.
- Kahjustada looduskaitseobjekte ja kaitstavaid liike.
- Kasutada mootorsõidukeid seal, kus see on keelatud.
- Saastada loodust.

Probleem nr Ü.2.1 (sotsiaaltöörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Kohati ebapiisav keskkonnajärelevalve
2.	Probleemi kirjeldus	Keskkonnainspeksioon ja Keskkonnaamet on alamehitatud ning otseselt metsaga tegeleb KKI-s parkümmend inspektorit, kes saavad kontrolli teostada vaid kahekesi. Keskkonnainspeksiooni tööjuhend ja volitused ei võimalda keskkonnarikkumist ennetada ega peatada, vaid ainult tagantjärele tuvastada. Konkreetselt raiete üle valvamine sõltub tähelepanelike kodanike kaebustest. Lisaks esineb Keskkonnaametil menetlusvigu või puudulikku menetlemist ning välitöödeks ei jagu ressursse. Sageli tõlgendatakse seadusi, eeskirju ja määrusi inimtegevust võimalikult õigustaval moel, mis ei täida konkreetsete aktide mõtet. KKI ei saa menetleda keskkonnarikkumist, kui sellel on KKA luba olemas
3.	Miks see on tähtis?	See on tähtis keskkonna, seaduste toimimise ja ühiskonna ootuste seisukohalt

4.	Kelle jaoks on see probleem?	See on vastavate ametkondade ja riigi probleem laiemalt. Kuna tänapäevani esineb veel ka metsavargusi, siis on see ka metsaomaniku probleem. Samuti loodushoidlike kodanike probleem
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga? Kus on probleemi juured?	Tegu on metsandusliku probleemiga. Probleemi juured peituvad keskkonnajärelevalve süsteemide liigeses tsentraliseerimises ja kärpimises, mis ei võimalda neil enam vajaliku tõhususega töötada. Tänapäevaks saab probleemi näha ka väheses moderniseerimises – tänapäeva satelliitkaartidelt oleks võimalik mõningaid rikkumisi juba poolautomaatse süsteemiga tuvastada
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	Riigikontrolli 2008. aasta raport hindas Natura 2000 alade seisukorra halvaks. Ka ametid ise on EMA koordinaatoritele selgitanud, et praeguste tingimuste juures palju parema kvaliteediga tööd teha ei saa. Tartu Ülikooli looduskaitsebioloogide töörühm leidis oma kontrolluuringu ajal igalt teiselt uuritud lageraielangilt mõne väiksema raierikkumise ja see käib vaid satelliitfotolt tuvastatavate rikkumiste kohta.
7.	Kas probleem on lahendatav?	Probleem on lahendatav
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Seaduserikkumised jätkuvad ja karistamatuse tunne süveneb. Mistahes seadus on kasutu, kui selle täitmist ei suudeta tagada
9.	Ümbersõnastamine	Ümbersõnastatud. Algne sõnastus oli: metsavahi ametikoha taastamise vajadus, mille osas töörühm otsustas et sellisel kujul probleemi ei käsitleta. Sõnastati uus probleem
10.	Otsus	Probleem sõnastatud

Probleem nr K.1.2 (sotsiaaltöörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Kodanikel pole kohalikul tasemel piisavalt võimalust kaasa rääkida riigimetsa majandamise planeerimisel
2.	Probleemi kirjeldus	<p>Palju on räägitud eraomanikest ja nende õigustest, vähem riigimetsast ja kodanike õigustest sellele. Hetkel on 65% riigimetsast nõndanimetatud tulundusmets, mis tähendab, seda, et mets kuulub raiumisele hoolimata kohalike inimeste vastuseisust ja igasugustest muudest kaalutlustest. Seda, et need metsad on tulundusmetsad, ei ole otsustatud ühes rahvaga, vaid kõrgemalt poolt ja ebamäärasel ajahetkel ning küsimus, kes sellise otsuse eest vastutab, on segane.</p> <p>Tulu, mida Eesti kodanik RMK raietest saab, on saja euro piiridesse jääv aastane tulu riigikassasse ning selle kasutuse suunamisel on tema roll tühine. Mitmed märgid näitavad, et enam</p>

		<p>kui pooled Eesti kodanikud eelistaksid, et nende nn osa metsast oleks pigem rekreatiivmets, aga mitte majandusmets, samuti häirib inimesi, kui nende harjumuspärastes korilusmetsades tehakse raieid. Muu hulgas viis Keskkonnaministeerium 2012. aastal läbi uuringu, mis näitas, et üle poole Eesti kodanikest oleks nõus metsade kaitse parendamiseks rohkem makse maksma. Toona tähendas see tööealise elaniku kohta keskmiselt 22 eurot.</p> <p>Ilmselt oleks uue maksu kehtestamise või maksutõusu asemel optimaalne hoopis RMK raieid vähendada. Inimeste kaasamisel nende kodupiirkonda jäävate metsade majandamisel tuleks arvestada ka kohalike sooviga vähem raiuda, näiteks asendada lageraie saagidega teostatava kultuurraiega. Hetkel pole inimestel võimalik raiemahtude ega isegi mitte raieliikide osas kaasa rääkida. Sõna saab sekka öelda ainult raietööde teostamise aja ja nende kehtestamise perioodi osas. Samuti tuleks kergendada rahvaalgatuse korras metsakasutuse muutust intensiivmetsanduslike võtetega majandatavast metsast püsimeetsanduse võtetega majandatavaks metsaks või looduskaitsealaks, sest kui me jagame RMK tulundusmetsa hektarid Eesti kodanike arvuga, siis saame elaniku kohta umbes 0,4 hektarit. Oleks mõistlik, kui kodanik saaks umbes nii suure metsaosa kohta lihtsasti teada anda, et ta sooviks selle raiumata jätta, ning riik tema sooviga ka arvestaks. Samas probleemiks võib pidada ka mõningates piirkondades liiga vähest metsamajanduslikku tegevust. Kui palju on kõrgendatud avaliku huviga alasid?</p> <p>RMK hallatavatel maadel asuvad alad, millel tehtavate töödega kaasneb kõrgendatud avalik huvi (edaspidi KAH).</p> <p>Kokku 756 ala, 45033 hektarit.</p> <p>KAH alad jagunevad sotsiaalsete ja kultuuriliste iseärasuste alusel:</p> <ul style="list-style-type: none"> - linnade ja teiste tiheasustusalade territooriumil asuvad ning nendega vahetult piirnevad alad; - hajaasustuse elamugruppidega vahetult piirnevad alad; - planeeringuga linna kui asustusüksuse rohealaks määratud alad; - avalikes aktiivses rekreatiivses kasutuses olevad või nendega vahetult piirnevad alad; - alad, millel asub riikliku kultuurilise, arheoloogilise või ajaloolise tähtsusega paik, kasutuses olev kohaliku kogukonna jaoks religioosse või sakraalse tähtsusega looduslik pühapaik või kohaliku kogukonna traditsioonilise kultuurilise tähtsusega paik.
--	--	---

		Lisaks KAH aladele sätestab RMK üksikisiku kõrgendatud huviga alad (edaspidi ÜKH) ja määratleb teavituskohustuse seal tehtavatest töödest. ÜKH on alad, mis piirnevad vahetult elamutega või avalikus kasutuses olevate hoonetega. Praegusel hetkel on selliseid (ÜKH) alasid määratud 11992-l metsaeraldisel, kogupindalaga 21562 ha.
3.	Miks see on tähtis?	Inimeste jaoks on oluline teema nt asulate lähistel toimuvad raied.
4.	Kelle jaoks on see probleem?	Kodanike ja kohaliku kogukonna jaoks
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga? Kus on probleemi juured?	Tegemist on metsandusliku probleemiga. Riigimetsa osas on teatud majandusootused.
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	Narva- Jõesuu, Viimsi, Kolga ja Pärnumaa juhtumid.
7.	Kas probleem on lahendatav?	On lahendatav.
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Elanikkonna radikaliseerumine, kannatab rahva usaldus riigimetsa majandamise osas.
9.	Ümbersõnastamine	Ümbersõnastatud. Algne sõnastus oli: Riigimetsa kasutuse rahvapärastamise vajadus.
10.	Otsus	Probleem sõnastatud
11.	Majanduse kommentaar	Numbrilised näitajad täpsustada. Meetmed võivad vähendada riigi tulu.

Probleem nr K.1.3 (sotsiaaltöörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Metsamajanduse planeerimisprotsessis ei ole piisavalt arvestatud metsamajanduse mõju elamumaa kinnistutele
2.	Probleemi kirjeldus	Tihti ei ole inimesed teadlikud, kui nende kõrval kinnistul toimuvad erinevad raietööd. Kuna lageraiel võib olla mõju elamumaa kinnistu elanike elukvaliteedile ning nende varale siis on inimesed avaldanud soovi olla teavitatud ja soovi korral raiete planeerimises läbirääkida.
3.	Miks see on tähtis?	Lageraiel võib olla mõju kõrvalkinnistu elanike elukvaliteedile ning nende varale.

4.	Kelle jaoks on see probleem?	Lageraiete mõjuvälja jäävatele inimestele ning rohevõrgustiku terviklikkusele ja funktsioonidele
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga? Kus on probleemi juured?	Tegu on metsandusliku probleemiga. Probleemi juured on eelkõige selles, et hetkel peetakse metsa üle arvestust kinnistupõhiselt, vaatamata metsa kui tervikut selle kõiki aspekte arvestades. Tuleb leida senisest parem tasakaalupunkt avaliku ja erahuvi vahel.
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	<p>Avalikkusest läbi käinud uudised, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maa Elu toimetaja Riina Martinsoni analüüs tema kodutalu kõrval toimunud lageraietest, millest ajakirjanik oli ilmsesti šokeeritud: https://maaelu.postimees.ee/4410075/kas-naaber-peab-lageraiest-teadma • Kohalikud haabneemelased vaidlustavad raie, mis jääb üldplaneeringu teemaplaneeringus olulisse rohealasse, aga Keskkonnaamet jääb seisukohale, et kohalikel pole kõnealusele dokumendile vaatamata õigust raie planeerimises kaasa rääkida: http://www.viimsivald.ee/raietood-haabneeme-alevikus-asuval-tammikumetsa-kinnistul/ <p>Harku järve äärsetesse metsadesse planeeritud lageraied, mis läksid samuti kohaliku üldplaneeringuga otsesesse vastuollu, aga millele Keskkonnaamet sellegipoolest load väljastas ning millest üks kohalik elanik vaid õnneliku juhuse tõttu teada sai, teavitades ka ülejäänud elanikkonda, kes pöördusid omakorda EMA poole ning tänu kiirele ja avaliku tähelepanu reageeringule suudeti kohalike elanike huvidega otsesesse vastuollu minevad raied ära hoida: http://eestimetsaabiks.emaliikumine.ee/index.php/28-07-2017-ema-vaidlustas-harku-jarve-aarsete-metsade-raieload/</p>
7.	Kas probleem on lahendatav?	Probleemi saab lahendada mitmeti. Näiteks saavad metsa püsimajäämisest huvitunud osalised metsakrundi välja osta või üürida või juhul, kui mets on laiema avaliku huvi objekt, siis on võimalik pöörduda kohaliku omavalitsuse poole, et too roheala kaitsmisesse panustaks. Kohati võib olukorda parandada ka raieviisi muutmine. See kõik pole aga võimalik, kui antud raie pole kohalikele kogukonnale ja omavalitsusele ette teada. Eriti akuutne on olukord juhul, kui mets täidab mõnda endistest kaitsemetsa funktsioonidest, näiteks veekogu kaitsefunktsiooni täitva puhverala või tuuletõkke rolli kohaliku elanikkonna elumajadele ja -keskkonnale.

8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Kui probleemiga ei tegeleta, siis elavad inimesed ebakindluses ning raietega võivad nende ootamatuse tõttu kaasnedä sagedased konfliktid, mis ei aita kaasa ei ühiskonna ega metsanduse tasakaalustatud ja stabiilsele arengule. Linnades tuleb nii hoonete ehitamise kui lammutamise puhul need eelnevalt naabritega kooskõlastada, ent raiete mõju võib olla samaväärne või isegi suurem.
9.	Ümbersõnastamine	Ümbersõnastatud. Algne sõnastus oli: metsateatiste täielikuma menetlemise vajadus
10.	Otsus	Probleem sõnastatud. Sisukirjeldust muudetud pärast teist kohtumist. Kajastab ka Eesti Linnade ja Valdade Liidu esitatud probleemi nr 20 „Rohevööndite jätmise elamupiirkondade lähedusse“
11.	Majanduse kommentaar	Vt õiguskantsleri kirja 03.04.2018 nr 6-1/180178/1801556. Vajalik naabritega suhtlus/teavitamine. Metsaregistri arenduse ettepanek informeerimiseks.
12.	Kultuuri kommentaar	Seos kultuuri valdkonna probleemiga „Mets kui inimese elukeskkonna osa ei ole ruumilise koostena arvel“.

Probleem nr K.6.1 (majanduse tööühm)

1.	Probleemi sõnastus	Metsade majandamine ja metsade kaitsmine on ühes ministeeriumis.
2.	Probleemi kirjeldus	Omanikul puudub kindlus oma vara kasutamise vabaduste säilimise osas, ettevõtetel puudub investeeringukindlus jne. mis tuleneb seadusemuudatustest ja kaitsealade loomistest, mis ei ole piisavalt pikalt ette kommuniqueeritud. Sektori osakaal riigi majanduses on niivõrd olulise tähtsusega, et valdkonna otsuste majanduslikku mõju peaks kaaluma ka laiemalt kui ühe ministeeriumi piires (näiteks 2017 aastal kaitsealade moodustamisel alade valimine riigimetsa ilma põhjaliku majandusmõjude analüüsita).
3.	Miks see on tähtis?	
4.	Kelle jaoks on see probleem?	Riik, ühiskond, tööstus
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga?	Jah, metsandus üks reguleeritumaid valdkondi ja neid lisandub pidevalt

	Kus on probleemi juured?	
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	Paljud metsateemalise ühiskondliku debati käigus üleskerkinud probleemid ja pseudoprobleemid võivad olla seotud valitsemise struktuuriga, milles samad isikud vastutavad nii metsade majanduse kui kaitse eest.
7.	Kas probleem on lahendatav	Jah
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Jätkub kirjeldatud olukord
9.	Ümbersõnastamine	Ümbersõnastatud. Algne sõnastus oli: Riiklikult puudub majandusharu pikaajaline visioon mis põhjustab sektoris erimeelsusi ja volatiivset tegutsemiskeskonda ettevõtetele ning maaomanikele.
10.	Otsus	Probleem sõnastatud. T.Ehrpasi poolt täiendatud kirjelduse ja faktide osa
11.	Ökoloogia kommentaar	Tehti meili teel ettepanek arutada, kui töörühmas olulist seost ökoloogia valdkonnale ei tuvastatud.

Probleem nr K.6.4 (kultuuri töörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Metsanduse arengukavade koostamisel ja täitmisel ei ole piisavalt lähtunud valdkondadeülestest alusdokumentidest ja nendes püstitatud kultuuriga seotud eesmärkide saavutamisest
2.	Probleemi kirjeldus	<p>Eesti riigis on valdkondadeülelised lähetealusteks olevad alusdokumendid: Eesti Vabariigi Põhiseadus, Eesti säästva arengu riiklik strateegia “Säästev Eesti 21” ja Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030.</p> <p>A. Eesti Vabariigi Põhiseaduse preambulas on püstitatud põhilised eesmärgid, mida tuleb konstitutsioonilist võimu teostades saavutada – <i>”riik peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimise läbi aegade.”</i> Iga arengukava koostamisel ja iga selle meetme väljatöötamisel tuleb alati kõigepealt arvestada Eesti Vabariigi põhiseadusega ja seal püstitatud peaesmärkidega.</p>

B. Eesti säästva arengu põhimõtted on paika pandud säästva arengu **riikliku strateegiaga „Säästev Eesti 21“**. Eesti säästva arengu riiklik strateegia Säästev Eesti 21 on [Eesti jätkusuutliku arengu](#) riiklik strateegia kuni 2030. aastani. Säästev Eesti 21 on säästva arengu pikaajaline raamdokument, mis kiideti [Riigikogus](#) heaks 14. septembril 2005. Säästev Eesti 21 kohaselt on Eesti pikaajalised säästva arengu eesmärgid aastani 2030:

- **Eesti kultuuriruumi elujõulisus.**

- Inimese heaolu kasv.
- Sotsiaalselt sidus ühiskond.
- Ökoloogiline tasakaal.

(Kehtiv metsanduse arengukava ei aita tagada Eesti kultuuriruumi elujõulisust, vaid töötab siseriiklike metsandustoetuste osas olulisel määral selle eesmärgi saavutamisele vastu.)

Eesmärk nr 1:

EESTI KULTUURIRUUMI ELUJÕULISUS

Sisu - Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele peab Eesti riik "tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise läbi aegade". Eesti jätkusuutliku arengu nurgakiviks on eesti rahvuse ja **eesti kultuuri jätkusuutlikkus**, seda postuleeriv arengueesmärk on fundamentaalse tähendusega, eestluse püsimine on Eesti arengueesmärkide reas esimesel kohal.

C. Keskkonnastrateegia aastani 2030 on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia "Säästev Eesti 21" põhimõtetest ja on katusstrateegiaks kõikidele keskkonna valdkonna alavaldkondlikele arengukavadele, mis peavad koostamisel või täiendamisel juhinduma keskkonnastrateegias toodud põhimõtetest.

Keskkonnastrateegia metsanduse osa eesmärk on:

Metsakasutuses ökoloogiliste, sotsiaalsete, **kultuuriliste** ja majanduslike vajaduste tasakaalustatud rahuldamine väga pikas perspektiivis (pikemas kui strateegias käsitletud aeg 25 a).

Eesmärgi saavutamise meetmed (tegevussuunad) on:

- Metsanduse arengu pikaajaline kavandamine majanduslike, sotsiaalsete, ökoloogiliste ja **kultuuriliste** vajaduste **tasakaalustatud rahuldamisest** lähtudes.

		<p>D. Iga koostatav metsanduse arengukava peab olema kooskõlas ka Riigikogus heaks kiidetud metsaseaduse eesmärkidega:</p> <p><i>“Metsaseaduse eesmärk on tagada metsa kui ökosüsteemi kaitse ja säästev majandamine.”</i> Metsaseaduse paragrahvi 2 lõikes 2 on toodud ka säästva metsa majandamise definitsioon:</p> <p><i>“(2) Metsa majandamine on säästev, kui see tagab elustiku mitmekesisuse, metsa tootlikkuse, uuenemisvõime ja elujõulisuse ning ökoloogilisi, majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi vajadusi rahuldava mitmekülgse metsakasutuse võimaluse.”</i></p> <p>KOKKUVÕTE:</p> <p>Kuna kehtiva metsanduse arengukava osa eesmärgid on kohati ebapiisavad valdkondadeülestes alusdokumentides püstitatud eesmärkide täitmiseks, siis MAK2030 tuleb koostada selline, et see aitab täita nendes valdkonnaülestes alusdokumentides püstitatud eesmärkide täitmist.</p> <p>Kuna nii Põhiseadus, Säästva arengu seadus kui ka Metsaseadus näevad ette meie loodusvarade jätkusuutliku majandamise vajadust ning elustiku kaitset, siis peab kindlustama, et Eesti metsamajanduse eesmärgid alluksid eelpool nimetatud valdkonnaülestele dokumentidele.</p>
3.	Miks see on tähtis?	<p>Selle probleemi lahendamine aitab kaasa põhiseaduses püstitatud riigi peaeesmärkide täitmisele.</p> <p>Aitab tagada omariikluse ning õigussüsteemi kui terviku säilimise ja tõsiseltvõetavuse. Kuna Eesti põhiseaduse eesmärgiks on kultuuri ja maa kaitsmine. Põhiseaduse preambul ja para 5.</p>
4.	Kelle jaoks on see probleem?	<p>See on probleem kogu ühiskonna ja riigi jaoks.</p> <p>Kõigi kodanike jaoks kes tahaksid sidusat õigussüsteemi ja head igakülgset tasakaalustatud MAKi.</p>
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga? Kus on probleemi juured?	<p>Tegemist on metsandusliku probleemiga.</p>
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	<p>Siseriiklike metsandustoetuste tingimused.</p>

7.	Kas probleem on lahendatav	Kindlasti on.
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Kui probleemiga ei tegeleta, valmib metsanduse arengukava, mis on vastuolus valdkondadeüleste alusdokumentidega ning arengukava töötab vastu nendes püstitatud eesmärkide saavutamisele.
9.	Ümbersõnastamine	
10.	Otsus	Probleem sõnastatud.
11.	Majanduse kommentaar	Ei ole probleem nii kategoorilises sõnastuses. Riigikogu ei tohiks vastu võtta põhiseaduse vastaseid otsuseid. Vajalik õiguslik hinnang. Eriarvamusele jäid R. Kuuba ja L-M. Väli. /hiljem on kultuur sõnastust parandanud/
12.	Sotsiaali kommentaar	Võimatu anda väitele hinnangut. Tegemist kategoorilise väitega. Sotsiaaltöörühmas sõnastusettepanek: Kehtivas arengukavas ei ole pööratud piisavalt tähelepanu kultuuriga seotud teemadele ja uues MAKis kultuuri temaatikat paremini käsitleda. /hiljem on kultuur sõnastust parandanud/

Probleem nr *K.6.33 (sotsiaaltöörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Riigimetsa roll erinevate hüvede (sotsiaalsed, majanduslikud, ökoloogilised, kultuurilised) tagamisel ja ühiskondlik ootus sellele vajab täpsustamist ja avalikku arutelu
2.	Probleemi kirjeldus	Metsad tervikuna peavad täitma ökosüsteemi teenuste hoidja ja pakkuja funktsioone nii riiklikus kui rahvusvahelises mastaabis (elurikkuse kaitse, kliimamuutuste mõju vähendamine, keskkonnakaitse, maastikukaitse, kultuuriväärtuste kaitse, rekreatsioon jne). Riigimetsadel on selles oluline, aga ümberkujunev roll, mis oleneb poliitilistest valikutest, muuhulgas rahvusvahelistest kohustustest ja erametsadele seatud keskkonnapiirangutest. Ühiskond seisab silmitsi üleilmse elurikkuse kaoga ja kliimamuutustega, mis sunnib suure keskkonnamõjuga tegevusi ümber hindama kõigis eluvaldkondades. Riigimetsa majandamise kuvand avalikkuses (välja toodud ka kaasamisküsitlusel).
3.	Miks see on tähtis?	
4.	Kelle jaoks on see probleem?	Ühiskond
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga?	Tegemist on metsandusliku probleemiga.

	Kus on probleemi juured?	
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	
7.	Kas probleem on lahendatav	Jah. Oli „Riigimetsa ökoloogiline roll majandatavas osas orienteeritus intensiivmetsandusele ja kasumile“
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Elurikkus metsamaastikes väheneb, ühiskonnas saavad hoogu metsateemalised konfliktid.
9.	Ümbersõnastamine	
10.	Otsus	Töörühma arvates (Joel Peetersoo, Kadri-Aija Viik, Marek Kase, Jaan Aiaots, Inga Kuus) ei ole tegemist eraldiseisva probleemiga vaid seda on juba kajastatud erinevate valdkonna probleemide all („Kodanikel pole kohalikul tasemel piisavalt võimalust kaasa rääkida riigimetsa majandamise planeerimisel“; „Puudub metsamajanduse pikaajaline visioon ning metsamajanduse stsenaariume pole koostatud koos mõjude hinnanguga metsanduslikule haridusele ja tööhõivele“; „Puudub riigi pikaajaline plaan majandatavate metsade, majanduspiirangutega metsade ja rangelt kaitstavate metsade osakaalu kohta“), ökoloogia prioriteedi (raiemah) all ning alusuuringus ökosüsteemiteenuste teema all. Linda-Mari Väli jäi erimeelsusele, Kristine Hindriks jäi erapooletuks.

Probleem nr K.6.34 (sotsiaaltöörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Maaomanikud ei saa piisavalt kaasa rääkida tema maal toimuva jahikorralduse osas
2.	Probleemi kirjeldus	Maaomanik saab väikeelukijahti oma maal korraldada, kuid jahipiirkonna moodustamisel või selle kasutaja vahetamisel ei ole maaomanikul suurt sõnaõigust, kuna jahipiirkonnad on kohati hästi suured. Jahiseaduse vastavad punktid on liiga kõike lubavad ning reaalsuses mitte toimivad.
3.	Miks see on tähtis?	Maaomanik peaks olema osaline kõikides protsessides, mis toimuvad tema maal
4.	Kelle jaoks on see probleem?	Maaomanikud

5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga? Kus on probleemi juured?	Jah. Juured seadusandluses.
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	Jahipiirkonna kasutajaid ei ole realselt maaomanike soovil välja vahetatud.
7.	Kas probleem on lahendatav	Jah, näiteks lepingute kaudu
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta?	Vastuolud maaomanike ja jahimeeste vahel suurenevad.
9.	Ümbersõnastamine	
10.	Otsus	Probleem sõnastatud.

Probleem nr K.6.22 (majanduse töörühm)

1.	Probleemi sõnastus	Puudub selge ja kõigile osapooltele teada olev poliitika või kokkulepe kolmandate isikute majanduslikuks metsa kõrvalkasutuseks.
2.	Probleemi kirjeldus	<p>Kaitsealusel metsal on ökoloogiline väärtus, kuid lisaks on see kohalikele inimeste rekreatsiooni keskkond ja loodusturismi ressurss. Ühelt poolt on Eesti puutumatu loodus valitud üheks meie turismi kolmest alustalast. Me ei saa kasutada kaitsealasid loodusturismi ja rekreatsiooni ressurssina samal ajal arendades seal intensiivset metsamajandust. Ökoloogiliselt võib see olla põhjendatud, kuid turismielamus on terviklik ja koosneb lisaks erinevate detailidele (nähtud liigid, majutus, toit, taristu jm) ka keskkonnast.</p> <p>On esinenud olukordi, kus seaduslik metsamajanduslik tegevus on häirinud turismiettevõtjaid, kuna majandatud mets on kahandanud piirkonna loodusturismialast väärtust. Samas ei ole maaomanik olnud kaasatud loodusturismi korraldusse, sealhulgas on puudunud turismiettevõtja valmisolek jagada äritegevuse tulusid kohalike maaomanikega. Vajalik on metsa rekreatiivse kasutamise kui metsa ühe ökosüsteemse teenuse arendamine turustatavaks (so maaomanikele kasu toovaks) teenuseks.</p>

3.	Miks see tähtis on?	Peamiselt seetõttu, et metsanduse mõjud on väga pikaajalised. Kord juba lagedaks raiutud mets on puhkuse keskkonnana uuesti väärtuslik alles aastakümnete pärast. Loodusel põhinev turism on maailmas kiiresti kasvav majandusharu ja Eestil on potentsiaali olla Euroopa üks loodusel põhineva turismi tipp sihtriike. Kaitsealadel veel olemas olevat puutumatu loodust kaitstes ja samas arendades seal rekreatsiooni ja loodusturismi saame lisaks looduskeskkonna säilitamisele teenida pikaajalist majandustulu nn metsa kõrvalkasutusest.
4.	Kelle jaoks on see probleem	Loodusel põhineva turismi sektori jaoks. Looduskeskkonnas toimuva rekreatsiooni huviliste ja arendajate jaoks. Korilaste ja korilusel põhineva ettevõtluse jaoks. Metsaomanike jaoks juhul kui organiseeritud äritegevuse korral on jäetud nende huvidega arvestamata
5.	Kas tegu on metsandusliku probleemiga?	
6.	Mis faktid toetavad/ei toeta probleemi olemasolu?	Lageraie lubamine Lahemaa Rahvuspargis, surve lubada lageraie Karula Rahvuspargis, lageraiele sarnanev raie Soomaa Rahvuspargi külastuskeskuse kõrval.
7.	Kas probleem on lahendatav?	Jah
8.	Mis juhtub kui probleemiga ei tegeleta	Kaotame võimaluse olla atraktiivne loodusel põhineva turismi sihtriik ja teenida selle pealt tulu.
9.	Ümbersõnastamine	Ümbersõnastatud. Algne sõnastus oli: Puudub selge ja kõigile osapooltele teada olev poliitika või kokkulepe metsa nn kõrvalkasutuseks.
10.	Otsus	Probleem sõnastatud. Täiendatud J. Aun ja M. Link poolt
11.	Ökoloogia kommentaar	Arutati töörühmas, kuid olulist seost ökoloogia valdkonnale ei tuvastatud.

12.	Sotsiaali kommentaar	Metsandusvaldkonnas on palju regulatsioone, seega ei toeta täiendava regulatsiooni kehtestamist. Pigem kokkuleppe teema. Juhendmaterjali vajadus. Poliitika = näidismaterjal/juhised kuidas saavutada maaomanikuga kokkulepe
-----	----------------------	--